

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Загальної економічної теорії та економічної політики

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ___ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 051 «Економіка»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Теорії та моделі управління економікою»

на тему: **«Цифрова економіка: генеза та розвиток в сучасних
умовах»**

Виконавець:

студент факультету економіки
та управління підприємництвом
Барілець Павло Сергійович

(підпис)

Науковий керівник:

к. е. н., доцент
Даниліна Світлана Олексіївна

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Барілець Павло Сергійович – «Цифрова економіка: генеза та розвиток в сучасних умовах» – Дипломна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня – магістра, спеціальність 051 «Економіка» за магістерською програмою професійного спрямування «Теорії та моделі управління економікою». Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2020 рік.

Дипломна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – структурні зміни економіки, викликані її цифровізацією. Предмет дослідження – генеза та розвиток цифрової економіки в сучасних умовах. Мета роботи – з'ясування особливостей генезису та розвитку цифрової економіки в сучасних умовах.

У роботі розглядаються інформаційний початок як фактор еволюційних процесів, роль інформаційної компоненти у формуванні та розвитку соціально-економічних систем. Використовуються методи порівняння, аналізу і синтезу, індукції і дедукції. Передумови формування інформаційного суспільства розглядається через призму взаємозв'язку теорії і практики, загального і особливого. Зроблено аналіз особливості та тенденції розвитку цифрової економіки в Україні, узагальнено зарубіжний досвід у цій сфері.

Ключові слова: цифрова економіка, великі дані, інформація, інформаційне суспільство.

ANNOTATION

Barilets Pavlo Serhiiovich – “Digital economy: genesis and development in modern circumstances” – Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty 051 “Economics” under the master's program “Theories and models of economic management” – Odessa National Economics University. – Odessa, 2020.

Thesis consists of three sections. The object of research is the structural changes of the economy caused by its digitalization. The subject of research is the genesis and development of the digital economy in modern conditions. The purpose of this work is to find out the features of the genesis and development of the digital economy in modern conditions.

The paper considers the information origin as a factor of evolutionary processes, the role of the information component in the formation and development of socio-economic systems. Methods of comparison, analysis and synthesis, induction and deduction are used. The preconditions for the organization of the information society are considered through the prism of the relationship between theory and practice, general and special. The analysis of features and tendencies of development of digital economy in Ukraine is made; the foreign experience in this sphere is generalized.

Key words: digital economy, big data, information, information society.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІНФОРМАЦІЙНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	7
1.1. Інформаційний початок як фактор еволюційних процесів.....	7
1.2. Роль інформаційної компоненти у формуванні та розвитку соціально- економічних систем	16
1.3. Передумови формування інформаційного суспільства	27
2.1. Початок епохи цифрової економіки.....	36
2.2. Революція в сфері даних.....	46
2.3. Перетворююча сила нових бізнес-моделей.....	55
РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВИ.....	65
3.1. Розвиток цифрової економіки в глобальному масштабі.....	65
3.2. Особливості та тенденції розвитку цифрової економіки в Україні.....	74
3.3. Можливі наслідки цифровізації для української економіки	83
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96

ВСТУП

Актуальність дослідження. В останні роки вітчизняна економіка розвивається в умовах різких змін економічної кон'юнктури. Значущим чинником, що визначає сучасну динаміку світової економічної кон'юнктури, є глобальна цифровізація економічного та суспільного життя. Цифрова трансформація проявляється в зміні суспільних запитів і потреб, виникненні нових бізнес-моделей, появі нових умов і можливостей для ведення інноваційної діяльності. Тобто, цифрова економіка задає вектор, за яким будуть розвиватися соціально-економічні системи на довгострокову перспективу, що викликає необхідність дослідження і всебічного аналізу процесів цифрової трансформації. Будучи донедавна пріоритетом лише для окремих інноваційних компаній, сьогодні цифрова трансформація стала масовим явищем, а відповідні проекти – життєво важливими для успіху не тільки окремих підприємств, але також цілих регіонів та країн. При цьому сама ця трансформація тісно пов'язана з тенденцією поширення сервісів соціально-економічних систем і багато в чому реалізується на основі цієї тенденції. Причому даний взаємозв'язок та механізм здійснення залишаються недостатньо вивченими, що обумовлює потребу в розвитку інструментарію виявлення, оцінки та управління даною тенденцією.

Актуальність теми дослідження обумовлена активним проникненням цифрових технологій в усі сфери життєдіяльності сучасного суспільства. Бізнес-спільнотою та урядами країн світу, в тому числі Україною, усвідомлена необхідність прискорення процесів цифровізації і цифрової трансформації економіки з метою досягнення конкурентоспроможних позицій в цифровому просторі нової світової економіки, що вимагає аналітичного і науково-методичного опрацювання здійснення такого роду змін. Більш того, сьогодні в науковій спільноті все більшу прихильність отримує позиція за якою цифровізація стає найважливішим фактором економічного зростання національних економік та глобальної економіки. Під їх впливом відбувається

перехід від впровадження окремих цифрових технологій до комплексної побудови цифрової екосистеми.

Слід зауважити, що наукова спільнота, відчуваючи важливість та тенденції розвитку цифрової економіки, починає приділяти цьому напряму все більше уваги. Після відомих зарубіжних вчених: Е. Бріньольфссона, Р. Бухта, М. Кастельса, Т. Мезенбурга, Н. Негропonte, М. Скілтона, Р. Стоу, Д. Гапскотта, Р. Хікса та інших, дослідження проблематики розвитку цифрової технології яких відомі в усьому світі, до цієї сфери долучись вітчизняні вчені, такі як: О. Абашина, А. Алексанян, М. Бурмака, В. Базилевич, І. Малик, Г. Нямецук, Л. Прокопець, М. Реслер, про що свідчать десятки захищених дисертацій та опублікованих наукових статей в останні роки.

Актуальність проблеми, недостатня її розробленість і висока соціально-економічна значимість, як для світової економіки, так і для України визначили вибір теми, завдання і структуру дослідження.

Метою дослідження є з'ясування особливостей генезису та розвитку цифрової економіки в сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- 1) дослідити інформаційний початок як фактор еволюційних процесів;
- 2) з'ясувати роль інформаційної компоненти у формуванні та розвитку соціально-економічних систем;
- 3) визначити передумови формування інформаційного суспільства;
- 4) розглянути початок епохи цифрової економіки;
- 5) проаналізувати революційні процеси в області даних;
- 6) з'ясувати перетворюючу силу нових бізнес-моделей;
- 7) дослідити розвиток цифрової економіки в глобальному масштабі;
- 8) визначити особливості та тенденції розвитку цифрової економіки в Україні;
- 9) з'ясувати можливі наслідки цифровізації для української економіки.

Об'єктом дослідження в дипломній роботі є структурні зміни економіки, викликані її цифровізацією.

Предметом дослідження в дипломній роботі виступають генеза та розвиток цифрової економіки в сучасних умовах.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є загальнонаукові і спеціальні *методи дослідження* та прийоми наукового пізнання. Серед них слід виокремити наступні: сходження від абстрактного до конкретного; метод формалізації застосовано в процесі з'ясування дефініцій; методи аналізу та синтезу використано в процесі дослідження інформаційного початку як фактору еволюційних процесів, з'ясування передумови формування інформаційного суспільства; системно-структурний метод застосовувався при вивченні ролі інформаційної компоненти у формуванні та розвитку соціально-економічних систем; методи індукції та дедукції, а також метод єдності історичного та логічного використано в процесі дослідження еволюції цифрової економіки; методи статистичного та економічного аналізу застосовано при дослідженні розвитку цифрової економіки в світових та національних масштабах; метод моделювання та прогностичний метод застосовано при з'ясуванні тенденцій та наслідків розвитку цифрової економіки; принципи системності, комплексності та наукової об'єктивності, метод порівняльного аналізу.

Інформаційною базою наукового дослідження стали фундаментальні праці українських та зарубіжних вчених у сфері економічної теорії та соціології, матеріали та аналітичні звіти міжнародних організацій (зокрема ЮНКТАД, ВОІВ, Всесвітнього економічного форуму), результати наукових досліджень Світового центру конкурентоспроможності IMD, Міжнародного союзу електров'язку, IoT Analytics – провідного дослідження ринку Інтернету речей, Європейського інституту управління бізнесом, Організації економічного співробітництва та розвитку.

За темою дослідження було опубліковано:

1. Барилець П. С. Теоретические аспекты анализа цифровой экономики / П.С. Барилець // Науковий студентський вісник ОНЕУ. Факультет економіки та управління підприємництвом. Кафедра ЗЕТ та ЕП. – 2020. – № 3. – С. 14-17.
2. Барилець П. С. Класифікація інформаційних товарів / П.С. Барилець // Цифрова трансформація фінансового сектора економіки: матеріали V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 09–10 квітня 2020 р. – Одеса: ОНЕУ, 2020. – С. 33-35.
3. Барилець П. С. Цифрова трансформація: можливості та ризики / П. С. Барилець // Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, 26 березня 2020 р. – Одеса: ОНЕУ, 2020. – С. 8-11.
4. Барилець П. С. Big Data –революція у сфері даних / П. С. Барилець // Науковий студентський вісник ОНЕУ. Факультет економіки та управління підприємництвом. – 2020. – № 33 (1). – С. 8-10.
5. Барилець П. С. Проблеми обліку в цифровій економіці / П. С. Барилець // Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 30-31 березня 2020 р. – Дніпро: НМетАУ, 2020. – С. 63-67.
6. Барилець П. С. Революція у сфері даних (Big Data) / П. С. Барилець // Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неіндустріального суспільства: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції учнів, студентів, аспірантів і молодих вчених, 27 жовтня 2020 р. – Луцьк, 2020.
7. Барилець П. С. Великі дані (Big Data) – революція в сфері аналізу даних / П.С. Барилець // Актуальні проблеми розвитку економічної теорії в умовах глобалізації: матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Покританівські читання, 02-03 грудня 2020 р. – Одеса: ОНЕУ, 2020.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

1. Стан розвитку сучасного суспільства свідчить про формування інформаційної економіки, під якою пропонуємо розуміти систему зв'язків і відносин між індивідами, що утворюється в процесі обміну інформацією з приводу соціально-економічної діяльності. За своєю сутністю вона є проявом інформаційної реальності, яка являє собою складну динамічну систему з такими елементами, як: економічні науки, що вивчають інформацію; економічні галузі, що використовують інформацію; засоби виробництва, передачі та зберігання інформації, споживачів інформації, інституційну мережу, які сприяють використанню інформаційних ресурсів. Інформація в цьому контексті є базисом інформаційної економіки та економічним ресурсом. Саме тому інформаційний початок на сучасному етапі має розумітися як фактор еволюційних процесів в економіці.

2. В формуванні та розвитку будь-яких соціально-економічних систем важлива роль належить внутрішнім та зовнішнім чинникам. Однак, якщо на етапі виникнення та становлення таких систем домінуюча роль серед чинників впливу належала зовнішньому середовищу, то сьогодні найважливіше місце зайняла інформація. Саме інформаційна компонента обумовлює основу переходу від п'ятого до шостого технологічного укладу розвитку суспільства і обумовлює якісні структурні зміни в сучасній соціально-економічній системі. Причому такий перехід не є спонтанним – він обумовлений поступовим зростанням ролі інформації в житті суспільства та економіці. Зростання ролі інформації тісно переплетено з подальшим активним розвитком технології, що дало змогу значно збільшити швидкість поширення інформації, прискорити процеси її обробки, підготувати суспільство до нового етапу розвитку.

3. Зміна суспільно-економічної формації та перехід завдяки технологічному прогресу до інформаційної формації стало можливим завдяки

перерозподілу доступу до інформації та мотивації індивіда на поліпшення якості свого життя. Результатом цього стало виникнення «соціолюдини». На сучасному етапі процес пізнання і пов'язане з ним зростання ролі інформації стало потужним вектором еволюції людства, виникнення низки протирічч в тенденціях подальшого розвитку суспільства, зіткненням інтересів індивідуумів та соціальних груп людей. У підсумку, інформація стала базовим фактором суспільного виробництва, а її значення постійно зростає, що приводить до зміни продуктивних сил, соціальної структури суспільства, виникнення нових можливостей та ризиків.

4. Виникнення та бурхливий розвиток цифрової економіки обумовлений розвитком інформаційних технологій, який розпочався з середини ХХ ст. Виникнення інтернету значно прискорило формування цифрової економіки, посилення комунікації за його допомогою дозволило стверджувати про створення міцного базису. Сьогодні під цифровою економікою доцільно розуміти об'єктивну реальність, що дозволяє знайти шляхи інноваційного розвитку суспільства, підвищуючи ефективність діяльності його організації та окремих членів за рахунок більш повного і широкого застосування різних методів і технологій обробки цифрової інформації. Її активна фаза розпочалася в кінці ХХ ст. і продовжується в другому десятилітті ХХІ ст. завдяки процесам віртуалізації економіки, переході комерції в мережу Інтернет. Потужним поштовхом до розвитку цифрової економіки стало запровадження карантинних заходів у зв'язку з коронавірусною інфекцією в 2020 р.

5. Революція в сфері даних була обумовлена активним накопиченням обсягів даних, необхідністю їх зберігання та обробки. Існуючі технології відставали від потреб користувачів, що привело до створення концепції «великих даних». Сьогодні Big Data – це горизонтально масштабована система, яка використовує набір методик і технологій, що дозволяють обробляти структуровану і неструктуровану інформацію зі значного масиву даних, формувати відповідні зв'язки для інтерпретації. Для «великих даних» характерними є п'ять ознак: volume, velocity, variety, veracity, value. Вони

використовуються в технологіях когнітивних розрахунків, здатних оброблювати неструктуровану інформацію без заздалегідь наданого алгоритму. Використання «великих даних» також має великий потенціал в різних сферах науки та економіки.

6. Розвиток цифрової економіки приводить до того, що компанії, які не застосовують нові бізнес-моделі або не трансформують існуючі, втрачають ринок, значно погіршують свою конкурентоздатність і підвищують ймовірність банкрутства. Нові моделі цифрової економіки відрізняються клієнтоцентричністю. Це передбачає не просто орієнтацію бізнесу або підприємства на забезпечення попиту шляхом задоволення потреб клієнта. Трансформується сама структура ведення бізнесу. Клієнтам надають можливість самим створювати цифрове і навіть бізнес-середовище. Клієнт може конфігурувати групи торгових партнерів, соціальне середовище і т. д. і ставати повноцінним учасником бізнес-середовища. Серед найбільш відомих моделей цифрової економіки можна назвати наступні: спільна участь; орієнтація на набір критичної маси користувачів і відповідно на аналіз великих даних; спільне використання простору і часу; спрямовані на оптимізацію бізнес-процесів; розподілені, «довгий хвіст», багатосторонні платформи, «FREE» як бізнес-модель, відкриті бізнес-моделі; електронна торгівля, краудсорсінг, безкоштовні послуги, партнерство, додаткові пропозиції, персоналізований масовий продукт, послуги оренди з використанням цифрових технологій тощо.

7. Розвиток цифрової економіки набуває обертів. Порівняно з 1992 р. обсяги цифрової економіки зросли в багато разів і на сьогодні вона стає домінуючим чинником економічного розвитку на глобальному рівні. При цьому головним драйвером зростання цифрової економіки є мережа Інтернет та розвиток цифрових технологій. В цифровій економіці активно формуються окремі галузі та сектори, зокрема сфера даних, цифрових платформ, інтернету речей, електронних платежів, електронної комерції тощо. Водночас розвиток цифрової економіки спричинив цифрову нерівність між країнами світу та

населенням. В результаті цього між країнами та компаніями посилюється конкуренція і робляться кроки щодо посилення конкурентних позицій на цифровому ринку.

8. Розвиток цифрової економіки в Україні обумовлений багатьма чинниками, серед яких на перше місце можна поставити державну політику в цій сфері та рівень проникнення мережі Інтернет. Якщо перша характеризується суперечливими тенденціями (з однієї сторони декларативність, а з іншої – формування певного правового базису для розвитку цифрової економіки), то рівень проникнення мережі Інтернет в Україні зростає активними темпами, про що свідчить кількість активних користувачів (71% від усього населення). Особливо активно зростає мобільний Інтернет. Поступово зменшується в Україні цифрова нерівність, активно нарощується електронна торгівля, обсяги якої перевищили 60 млрд. грн. в рік. Швидкі темпи розвитку в Україні мають цифрові платформи, на яких будується діяльність окремих компаній (OLX.ua, Rozetka.com.ua, Prom.ua), відбувається посилення конкуренції в цій сфері. Потужні темпи розвитку має ІТ-індустрія в Україні. В зародковому стані перебуває ринок Інтернет речей.

9. Економіка України вичерпала усі екстенсивні можливості свого розвитку. Перехід до інтенсивного шляху розвитку має базуватися на процесах цифровізації економіки. Існують два можливі сценарії такого розвитку: інерційний, який не дасть Україні значних шансів вирівнятися з розвинутими країнами Європи та цільовий або форсований, який дозволить за 3-5 років значно посилити свої позиції для того, щоб стати європейським лідером. Водночас цифровізація України може мати як позитивні так і негативні наслідки для України, адже впровадження цифрових технологій приведе до руйнування існуючого базису. У випадку недостатності зусиль для впровадження цифрової економіки у повному масштабі руйнування базису приведе до втрати вже досягнутих позицій на світовому ринку, зруйнує внутрішні економічні зв'язки. При цьому у випадку активного та ефективного

впровадження цифровізації Україна може отримати значні стимули до економічного зростання, формування ефективної комунікації між державою, бізнесом та населенням, підвищення продуктивності, зміцнення довіри до влади та низку інших позитивних ефектів як на рівні держави, так і на рівні усього суспільства та підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абашина О. В. Соціокультурні засади формування економічних систем нового типу / О. В. Абашина // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. – С. 30-41.
2. Аверьянова Д. А. Этапы развития цифровой экономики / Д. А. Аверьянова // Journal of Economy and Business. – 2016. – Vol. 3-1. – С. 10-13.
3. Автономов В. С. История экономических учений: Учебное пособие / В. С. Автономов, О. И. Ананьин, Н. А. Макашева и др. – М.: Инфра-М, 2009. – 784 с.
4. Алексанян А. Г. Інформаційна економіка: вплив на можливості людського розвитку / А. Г. Алексанян // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. – 2018. – № 1. – С. 399-405.
5. Алимов Р. Цифровой дизайн для Шелкового Пути / Р. Рашидов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.people.com.cn/n3/2020/1019/c95181-9770581.html>
6. Андиева Е. Ю. Цифровая экономика будущего, индустрия 4.0 / Е. Ю. Андиева // Прикладная математика и фундаментальная информатика. – 2016. – № 3. – С. 214-218.
7. Баранов А. М. Информационная экономика: историко-методологические основания / А. М. Баранов // Journal of Economic History and History of Economics. – 2016. – vol.17. – no.2. – pp. 297-318.
8. Басаглаева О. Г. Технологический уклад информационного общества в контексте концепции конвергенции наук и технологий / О. Г. Басаглаева // Научные ведомости. – 2017. – №10. – С. 62-67.
9. Бехманн Г. Концепции информационного общества и социальная роль информации / Г. Бехманн // Политическая наука. – 2008. – № 2. – С. 10-28.
10. Большие данные. Революция, которая изменит то, как мы живем, работаем и мыслим / В. М. Шенбергер, К. Кукьер; пер. с англ. Инны Гайдюк. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2014. – 240 с.

11. Будущее цифровой экономики обсудили на конференции в Москве / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://rg.ru/2020/09/28/budushchee-cifrovoj-ekonomiki-obsudiat-na-konferencii-v-moskve.html>
12. Бурмака М. М. Класифікація типів розвитку соціально-економічних систем / М. М. Бурмака // Економіка транспортного комплексу [Текст] : зб. наук. пр. / Харк. нац. автомоб.-дор. ун-т. – Х. : ХНАДУ, 2013. – Вип. 23. – С. 37-50.
13. Василенко Н. В. Цифровая экономика: концепции и реальность: Инновационные кластеры в цифровой экономике: теория и практика: материалы научно-практической конференции, 17-22 мая 2017 г. – СПб.: Изд-во Политехн. унта, 2017. – С. 147-151.
14. Веретюк С. М. Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні / С. М. Веретюк // Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку. – 2016. – № 2(42). – С. 51-58.
15. Галимов Т. С. Бизнес-модели в цифровой экономике: краудсорсинговые платформы и кластеры / Т. С. Галимов // Юность и Знания – Гарантия Успеха. – 2017. – №1. – С. 59-70.
16. Гарифуллин Б. М. Виды бизнес-моделей компаний в цифровой экономике / Б. М. Гарифуллин // Креативная экономика. – 2019. – №13. – С. 83-92.
17. Гладкий М. В. Революция в области хранения и обработки данных (Big Data) / М. В. Гладкий, П. П. Урбанович // Информационные технологии: материалы 80-й научно-технической конференции, 1-12 февраля 2016 г. – Минск: БГТУ, 2016. – С. 16-17.
18. Глазьев С. Ю. Информационно-цифровая революция / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.ejournal.ru/jour/article/viewFile/145/130>.
19. Глущенко Н. Як працює інтернет речей в Україні: технології та проекти операторів / [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://gagadget.com/uk/60758-iaak-pratsiuiie-internet-rechei-v-ukrayini->

- tekhnologiyi-ta-proekti-operatoriv/
20. Головенчик Г. Г. Цифровая экономика как новый этап глобализации / Г. Г. Головенчик // Цифровая трансформация. – 2018. – № 1. – С. 26-36.
 21. Головенчик Г. Г. Становление и развитие цифровой экономики в современных условиях глобализации: Автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.14 / Г. Г. Головенчик; Бел. гос. ун-т. – Минск, 2019. – 26 с.
 22. Гретченко А. А. Сущность цифровой экономики, генезис понятия «цифровая экономика» и предпосылки ее формирования в России / А. А. Гретченко // Научно-аналитический журнал Наука и практика Российского экономического университета им. Г. В. Плеханова. – 2018. – Т. 10. – № 3. – С. 23-37.
 23. Грибанов Ю. И. Цифровая трансформация социально-экономических систем на основе развития института сервисной интеграции: дис. докт. экон. наук: 08.00.05 / Ю. И. Грибанов; СПб. гос. эк. унив. – Санкт-Петербург, 2019. – 355 с.
 24. Дві сторони цифрових технологій: "цифрова диктатура" або збереження стійкості / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/statti/dvi-storony-tsyfrovykh-tekhnologii-tsyfrova-dyktatura-abo-zberezhennia-stiikosti>
 25. Динамика рынка IT в Украине. О чем говорят цифры / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/biz/experts/it-industriya-ukrainy-v-cifrah-kak-izmenilsya-rynok-za-posledniy-god-i-chto-budet-dalshe-50056255.html>
 26. Доклад о цифровой экономике 2019 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/der2019_overview_ru.pdf
 27. Дослідження змісту і форм розвитку економічних відносин в національній економіці на прикладі України: монографія / За заг. ред. М. І. Зверькова. – Одеса: Атлант, 2018. – 292 с.
 28. Духовна О. Україна «в цифрі»: напрямки реформування / О. Духовна // Юридична газета. – 2019. – № 45-46. – С. 12-13.

29. Дятлов С. А. Принципы информационного общества / С. А. Дятлов // Информационное общество. – 2000. – Вып. 2. – С. 77-85.
30. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. Ред. кол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2000. – 864 с.
31. Економічна теорія: Політекономія: [Текст]: підручник / За ред. В. Д. Базилевича та інші. – К.: Знання – Пресс, 2006. – 581с.
32. Ермаков М. А. Новая формация: бесклассовое общество, или информационный капитализм / М. А. Ермаков // Власть. – 2013. – №9. – С. 106-110.
33. Жекало Г. І. Цифрова економіка України: проблеми та перспективи розвитку / Г. І. Жекало // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2019. – Вип. 26. – С. 56-60.
34. Зверяков М. І. Економічний розвиток в епоху становлення «цифрового капіталізму» / М. І. Зверяков // Економіка України. – 2020. – № 8. – С. 3-23.
35. Зибарева О. В. Актуалізація концепції «великі дані» (англ. «Big Data») в умовах поширення інформаційного суспільства / О. В. Зибарева, І. П. Кравчук. // Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки. – 2015. – № 1. – С. 25-29.
36. История больших данных (big data) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.computerra.ru/234239/istoriya-bolshih-dannyh-big-data-chast-1/>
37. Інформаційна економіка / конспект лекцій та методичні вказівки для студентів спеціальності 6.030504 / укладач Ю. М. Дерев'яно. – Суми: Сумський державний університет, 2011. – 94 с.
38. Каліна І. І. Детермінантно-теоретичні засади формулювання та розвитку поняття «цифрова економіка» в інформаційно-комунікаційному середовищі / І. І. Каліна // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2018. – Т. 23, Вип. 5. – С. 78-83.
39. Карчева Г. Т. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки / Г. Т. Карчева, Д. В. Огородня, В. А. Опенько //

- Фінансовий простір. – 2017. – № 3. – С. 13-23.
40. Кастельс М. Галактика Інтернет: Размышления об Интернете, бизнесе и обществе / Пер. с англ. / М. Кастельс. – Екатеринбург, У-Фактория, 2004. – 328 с.
41. Кіреєв Д. Б. Розвиток цифрової економіки як елемент стратегії суспільного розвитку в Україні / Д. Б. Кіреєв // Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. – 2019. – Т. 30 (69). – № 1. – С. 38–44.
42. Клеменков П. А. Большие данные: современные подходы к хранению и обработке / П. А. Клеменков // Труды Института системного программирования РАН. – 2012. – Т. 23. – С. 143-158.
43. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі / С. В. Коляденко // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – № 6. – С. 105-112.
44. Конкуренция в цифровую эпоху: Доклад о развитии цифровой экономики в России / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/30584/AUS0000158-RU.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
45. Крайнікова Т. Профіль українського інтернет-користувача (аналіз вторинних соціологічних досліджень) / Т. Крайнікова // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 2. – С. 15-21.
46. Лукиных Т. Н. Информационные революции и их роль в развитии общества / Т. Н. Лукиных, Г. В. Можяева // Гуманитарная информатика. – 2005. – №2. – С. 5-14.
47. Луценко Л. М. Концепции информационного общества и социальная функция информации. – М.: Галлея-Принт, 2010. – 264 с.
48. Малик І. П. Тенденції розвитку інформаційної економіки в Україні / І. П. Малик // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2013. – № 1. – С. 25-34.
49. Медведева Н. С. Этапы развития цифровой экономики / [Електронний

- ресурс]. – Режим доступа: http://edoc.bseu.by:8080/bitstream/edoc/83591/1/Medvedeva_N.S._s_411_412.pdf
50. Мельник Л. Г. На пороге информационного общества / Л. Г. Мельник // Социально-экономические проблемы информационного общества. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2005. – С. 8-13.
51. Мудрик Ю. С. Подолання цифрової нерівності як етап побудови інформаційного суспільства / Ю. С. Мудрик // Гілея: науковий вісник. – 2019. – Вип. 144 (3). – С. 94-97.
52. Названы причины торможения рынка больших данных / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://bigdata.cnews.ru/news/top/2015-11-20_analitiki_otsenili_tempy_rosta_mirovogo_rynka
53. Нельсон Р. Р. Эволюционная теория экономических изменений / Р. Р. Нельсон, С. Дж. Уинтер. – М.: ТЭ, 2002. – 536 с.
54. Нуреев Р. М. Три этапа становления цифровой экономики / Р. М. Нуреев // Вопросы регулирования экономики. – 2019. – №10. – С. 6-27.
55. Нусратуллин В. К. Общественный интеллект как фактор эволюции экономики и общества / В. К. Нусратуллин // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 1. – С. 23-34.
56. Нямецук Г. В. Технологічна революція 4.0 і нові глобальні ринки / Г. В. Нямецук // Економічний простір. – 2019. – № 151. – С. 65-76.
57. Обсяг цифрової економіки світу за п'ять років зросте до \$23 трильйонів – Huawei / [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2778373-obsag-cifrovoi-ekonomiki-svitu-za-pat-rokiv-zroste-do-23-triljoniv-huawei.html>
58. Объём цифровых транзакций в Европе перевалит за \$802 млрд в 2020 году / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://dev.by/news/obyom-tsifrovyyh-tranzaktsii-v-evrope-perevalit-za-802-mlrd-v-2020-godu>
59. Олейникова Ю. А. Вызовы и модели развития бизнеса в условиях прогрессии цифровой экономики / Ю. А. Олейникова // Вопросы инновационной экономики. – 2019. – №4. – С. 1415-1426.

60. Олифіров А. В. Трансформація бизнес-моделей в умовах цифрової економіки / А. В. Олифіров // International Journal of Open Information Technologies. – 2019. – vol. 7, no.4. – С. 85-90.
61. Пидоймо Л. Сущність категорій «інформаційне общество», «інформаційна економіка» / Л. Пидоймо // Современная економіка: проблеми и рішення. – 2010. – № 4. – С. 112-117.
62. Пильцнер П. Безграничне багатство // Новая постіндустріальна волна на Западе. – М.: Academia, 1999. – 562 с.
63. Піжук О. І. Цифровізація як зміна парадигми розвитку економічних систем / О. І. Піжук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2018. – Вип. 2. – С. 84-91.
64. Піжук О. І. Великі дані як основоположний драйвер цифрової трансформації економіки / О. І. Піжук // Економіка та держава. – 2019. – №6. – С. 50-54.
65. Подольчак Н. Ю. Сучасний стан цифровізації в Україні / Н. Ю. Подольчак // Ефективна економіка. – 2019. – №10. – С. 25-30.
66. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
67. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.02.2018 р. №67-р / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
68. Проданова Л. В. Соціально-економічна система як об'єкт трансформацій / Л. В. Проданова, Д. А. Забаріна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 3. – Т. 2. – С. 152-156.
69. Прокопець Л. В. Роль інформації в сучасному світі / Л. В. Прокопець // Причорноморські економічні студії. – 2017. – №16. – С. 84-88.
70. Проникнення інтернету в Україні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://inau.ua/sites/default/files/file/1910/dani_ustanovchuh_

doslidzhen_iii_kvartal_2019_roku.pdf

71. Развитие цифровой экономики в России // Всемирный банк. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.vsemirnyjbank.org/ru/events/2016/12/20/developing-the-digital-economy-in-russia-international-seminar-1>.
72. Ракитов А. И. Информация, наука, технология в глобальных исторических измерениях. – М.: ИНИОН РАН, 1998. – 104 с.
73. Реслер М. В. Роль і місце облікової інформації в управлінні підприємством / М. В. Реслер // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2012. – Вип.9(3). – С. 139-145.
74. Розвиток української ІТ-індустрії: Аналітичний звіт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ko.com.ua/files/u125/Ukrainian_IT_Industry_Report_UKR.pdf
75. Руденко М. В. Цифровізація економіки: нові можливості та перспективи / М. В. Руденко // Економіка та держава. – 2018. – № 11. – С. 61-65.
76. Сафиуллин Л. Н. Особенности инфопрмации как фактора производства / Л. Н. Сафиуллин // Актуальные проблемы экономики и права. – 2008. – №1. – С. 33-37.
77. Семенова Е. Д. Статистика мобильной экономики: большое влияние маленьких вещей / Е. Д. Семенова, К. И. Тарасова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 19. – С. 95-100.
78. Семенов А. Ю. Аналіз світових рейтингів оцінки формування та розвитку цифрової економіки та місце України в них / А. Ю. Семенов // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2020. – Вип. 43. – С. 38-43.
79. Семенюк Э. П. Информатика: достижения, перспективы, возможности / Э. П. Семенюк. – М.: Наука, 1988. – 286 с.
80. Семимильными шагами: підсумки українського e-commerce і логістики за 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rau.ua/novyni/itogi-e-commerce-2018/>
81. Сенкевич О. Ф. Трансформація територіально-економічних систем в

- умовах цифрової економіки та суспільства: дис. канд. екон. наук: 08.00.05 / О. Ф. Сенкевич; Од. нац. ак. харч. техн. – Миколаїв, 2020. – 198 с.
82. Синявська О. О. Електронна торгівля в Україні: тенденції та перспективи розвитку / О. О. Синявська // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2019. – Вип. 9. – С. 126-135.
83. Славин Б. Б. Информационное общество как новая общественная формация / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://journal.itmane.ru/node/39>.
84. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток : наукова доповідь / [Шинкарук Л. В., Бевз І. А., Барановська І. В. та ін.] ; за ред. чл.-кор. НАН України Л. В. Шинкарук; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2015. – 304 с.
85. Тимошенко З. І. Цифрова економіка: теоретичний і практичний аспекти формування розвитку / З. І. Тимошенко, Л. А. Кургузенкова, Д. І. Касьяненко // Економіка і управління. – 2019. – № 3. – С. 20-27.
86. Тихая революция умных данных. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://blog.heyml.com/тихая-революция-данных-aad6485f144b>.
87. Тютляева Е. О. Анализ основных тенденций в области хранения данных / Е. О. Тютляева // Информационные технологии и вычислительные системы. – 2012. – № 2. – С. 64-75.
88. Україна 2030. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.slideshare.net/UIFuture/digital-strategy-2030-145529503?from_action=save
89. Федорова Т. О. Сучасні бізнес-моделі компаній-посередників на ринку B2B / Т. О. Федорова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2018. – № 4. – С. 193-202.
90. Федотова М. Г. Конструирующая роль означивания информации в транзитивном обществе / М. Г. Федотова // Гуманитарные и социальные науки. – 2013. – № 4. – С. 44-51.
91. Цырендоржиева Д. Ш. Информационная реальность как фактор развития

- западного індивідуалістического общества / Д. Ш. Цырендоржиева, В. В. Корягин // Вестник Бурятского государственного университета. – 2016. – Вип. 6. – С. 29-39.
92. Чезборо Г. Открытые бизнес-модели / Пер. с англ. – М.: Поколение, IP-менеджмент, 2008. – 254 с.
93. Чмерук Г. Г. Дякі аспекти цифрової трансформації підприємств / Г. Г. Чмерук // Причорноморські економічні студії. – 2018. – №34. – С. 97-101.
94. Чугунов А. В. Развитие информационного общества: теории, концепции и программы: Учебное пособие / А. В. Чугунов. – СПб.: Ф-т филологии и искусств СПбГУ, 2007. – 98 с.
95. Шевчук І. Б. Цифровізація та її вплив на економіку України: переваги, виклики, загрози й ризики / І. Б. Шевчук // Причорноморські економічні студії. – 2019. – №2. – С. 173-177.
96. Шуть О. Н. Информация как экономический ресурс / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.cfin.ru/bandurin/article/sbrn02/08.shtml>
97. Экономика и бизнес: учебник / под ред. д.э. Н., проф. Л. Г. Мельника, д.э. Н., доц. А. И. Каринцевой. – Сумы : Университетская книга, 2018. – 608 с.
98. Эрроу К. Информация и экономическое поведение / К. Эрроу // Вопросы экономики. – 1995. – № 5. – С. 95-101.
99. Яковец Ю. В. История цивилизаций. – М.: Диалектика, 1997. – 356 с.
100. Vodafone Україна представив послугу IoT Monitor для контролю мережі Інтернету речей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imena.ua/blog/vodafone-ukraine-iot-monitor/>
101. Digital Competitiveness Ranking 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-digital-competitiveness-rankings-2019>.
102. Global Competitiveness Index. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

- http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
103. Global Innovation Index 2020. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf
104. ICT Development Index 2017. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2017/index.html>
105. IoT Analytics [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://iot-analytics.com/>
106. New Forrester Consulting Study: The Contextual Marketing Imperative. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://hybris.com/en/downloads/analyst-commissioned-research/forrester-contextual-marketing-imperative/724>.
107. OECD Digital Economy. Outlook 2015. – Paris: OECD Publishing. – 284 p.
108. The Network Readiness Index 2020 Accelerating Digital Transformation in a post-COVID Global Economy. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://networkreadinessindex.org/wp-content/uploads/2020/10/NRI-2020-Final-Report-October2020.pdf>
109. World Investment Report 2017: Investment and the Digital Economy. – UNCTAD, 2017. – 238 p.